

In memoriam R. H. Cobben (1925-1987), een biografie en een bibliografie

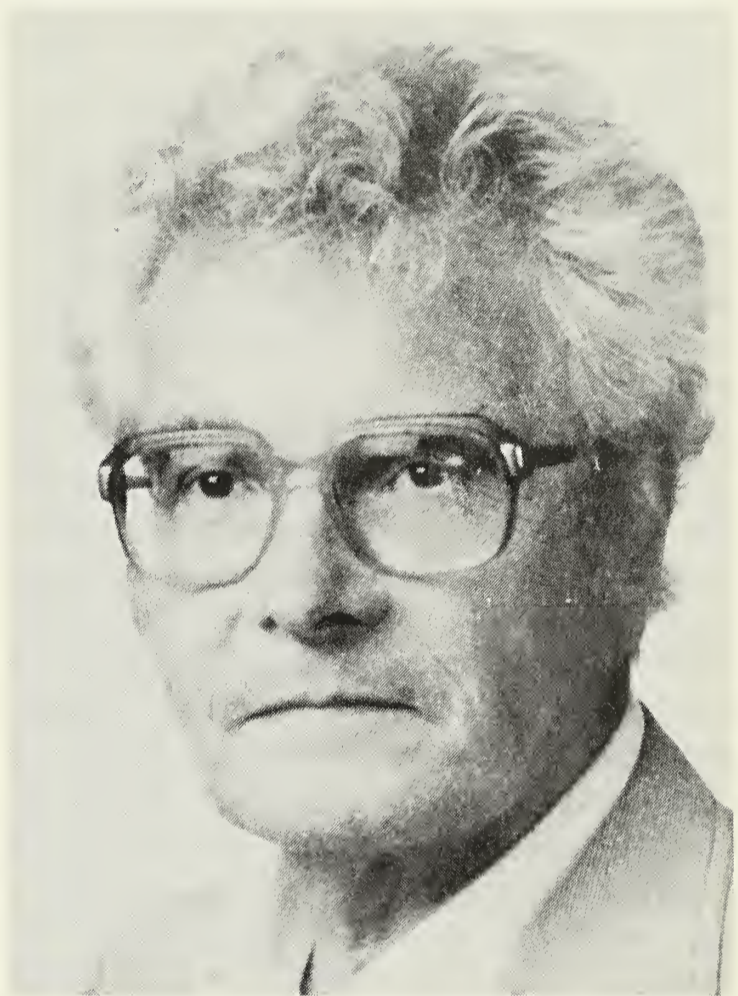
P. W. F. DE VRIJER

Biografie

Het bericht van het overlijden van René Cobben heeft grote verslagenheid teweeggebracht bij zijn talloze collega-entomologen in binnen- en buitenland. Het betekende niet alleen het verlies van een van de meest ervaren wantsenspecialisten ter wereld, maar voor velen ook het verlies van een sympathieke vriend en collega.

Cobben behoorde tot de weinige entomologen die bekend zijn met de wereldfauna van een hele insektenorde. Als specialist van de oeverwantsen (*Leptopodomorpha*) gold hij als een absolute autoriteit. Zijn grote veldervaring stamt reeds uit zijn middelbare schooltijd, toen hij regelmatig lessen verzuimde om wantsen te kunnen verzamelen in de omgeving van Roermond. In enkele jaren tijd inventariseerde hij de hele wantsenfauna van Limburg, en en passant ook een groot deel van de cicadenfauna. Tijdens zijn studie aan de Landbouwhogeschool schreef hij zijn eerste publikaties. Na zijn studie werd hij aangesteld aan het Laboratorium voor Entomologie, waaraan hij sinds 1954 permanent verbonden was. In die periode maakte hij ook verschillende verzamelexpedities waarvan die naar de Nederlandse Antillen (1956/1957) en Ethiopië (1969) de belangrijkste waren.

Op grond van zijn wetenschappelijk onderzoek over de systematiek en evolutiebiologie van Heteroptera genoot Cobben een wereldwijde reputatie. Niet alleen publiceerde hij indrukwekkend veel over een breed onderwerp, ook illustreerde hij zijn werk zelf met talloze tekeningen van een grote artistieke kwaliteit. Het meest bekend in de wetenschappelijke wereld zijn ongetwijfeld zijn studies over "Evolutionary trends in Heteroptera". Hiervan zijn twee volumineuze delen verschenen. Het eerste, dat over eistucturen en embryologie handelt, vormde tevens zijn proefschrift

waarop hij in 1968 cum laude promoveerde. Wegens de bijzondere kwaliteiten van deze publikatie werd hem in 1970 hiervoor de prijs van het Landbouwhogeschoolfonds toegekend. In het tweede deel, over monddelen en voedselopname, ontwikkelde Cobben de theorie dat alle deelgroepen van de Heteroptera afstammen van carnivore voorouders, en dat de fytofage levenswijze pas in latere fasen van de evolutie is opgetreden. Aangezien de Heteroptera, in een nog vroeger stadium, gemeenschappelijke voorouders hebben gehad met de Homoptera, zou dit kunnen betekenen dat de Homoptera ook afstammen van carnivore voorouders. Deze gedachte ging lijnrecht in tegen de heersende opvatting dat binnen de Homoptera, die uitsluitend uit fytofage soorten bestaan, carni-

vorie nooit is voorgekomen. Voor zijn derde boek, over reproductie, had Cobben reeds vele aantekeningen en schetsen verzameld. Of de bewerking van dit materiaal ooit zal worden voltooid, is zeer de vraag. De daarvoor vereiste kennis van een grote en diverse diergroep als de Heteroptera, zoals Cobben die bezat, kan men alleen verwerven door tientallen jaren van studie met veel toewijding en doorzettingsvermogen.

Zijn belangstelling voor fundamentele problemen in de taxonomie gold ook de biosystematiek. Reeds vroeg maakte hij kennis met de ideeën van Ernst Mayr, de geestelijke (peet)vader van het biologisch soortbegrip. René Cobben's biosystematische belangstelling richtte zich met name op een deelgroep van de Homoptera, nl. de cicaden (Auchenorrhyncha). Vanuit zijn rijke veldervaring met zowel Cicadellidae als Delphacidae was hij vele taxonomische probleemgroepen tegengekomen, waarvan een goede analyse alleen via een experimentele biosystematische benadering mogelijk zou zijn. In de loop der jaren heeft zich daaruit een fundamenteel onderzoekprogramma ontwikkeld over variabiliteit, reproductieve isolatie en soortvormingsprocessen bij delphaciden. Een centraal thema daarin betrof de specificiteit van akoestische communicatiesignalen en hun betekenis voor de reproductieve isolatie van soorten. Diverse promovendi hebben onder zijn leiding hierover proefschriften bewerkt. Ook speelde hij een stimulerende rol bij het tot stand brengen van internationale contacten tussen cicadenonderzoekers, en was hij een van de initiatiefnemers tot de 3-jaarlijkse Auchenorrhyncha-Meetings. Zelf organiseerde hij de derde meeting in Wageningen, in 1978. Zijn laatste wetenschappelijke activiteit betrof het voorbereiden van een lezing over waardplantkeuze bij Auchenorrhyncha, die hij zou houden ter gelegenheid van de laatste meeting in Turijn, die in september van het afgelopen jaar plaatsvond. Helaas was hij niet meer in staat deze bijeenkomst zelf bij te wonen en werd zijn lezing door een van zijn medewerkers gepresenteerd.

Naast het onderzoek vervulde Cobben ook een belangrijke taak in het onderwijs. Van 1970

tot 1980 was hij lector in de Entomologie, en vanaf 1980 hoogleraar in de Diertaxonomie. Door zijn grote kennis van vormen en leefwijzen bij insecten maakte hij de vele veldexcursies die hij begeleidde steeds weer tot een belevenis voor zijn studenten. Velen zullen zich zijn enthousiaste verhalen en ongedwongen optreden nog lang herinneren. Onder zijn leiding werd vorm gegeven aan het diertaxonomisch onderwijs aan de Landbouwuniversiteit. Velen hebben daarvan kunnen leren dat de moderne taxonomie een dynamische en volwaardige wetenschap is. Om de status van het hoogleraarschap gaf hij niet veel. Zijn leerstoel was voor hem primair een bewijs van erkenning van zijn vakgebied. Toch moest hij steeds weer ervaren hoe door onkunde en onbegrip het belang van zijn vakgebied werd miskend. Tot op het laatst bleef hij zich daarover grote zorgen maken.

Vanaf 1949 was Cobben actief lid van de Nederlandse Entomologische Vereniging en van 1977 tot 1983 vervulde hij het voorzitterschap. De vereniging ging hem zeer ter harte en hij ontbrak zelden op de landelijke vergaderingen. Hij was mede-organisator van het eerste Europees Entomologisch Congres in Reading in 1978. Ook was hij een van de initiatiefnemers tot de „Ardennen-weekenden”. Hij was nadrukkelijk van mening dat de vereniging tot taak had om vooral de niet-professionele entomologen ten dienste te staan, en vooral jongeren te stimuleren zich voor de entomologie te interesseren. Wat betreft dit laatste vond hij dat de toen teruglopende belangstelling van jongeren de vereniging niet onverschillig mocht laten.

Behalve entomoloog en wetenschapper was René Cobben bovenal een warmvoelend medemens, die zich interesseerde voor het wel en wee van anderen. Voor collega's en studenten stond zijn deur altijd open, zowel op het lab als bij hem thuis. De onderlinge verhoudingen tussen mensen gingen hem zeer ter harte en zijn aanwezigheid bij sociale activiteiten sprak als het ware vanzelf. Met zijn innemende persoonlijkheid, wars van ieder formalisme, won hij de sympathie van velen. Wij zullen zijn inspiratie en vriendschap missen.

Bibliografie R. H. Cobben

1948. De vuurwants (*Pyrrhocoris apterus* L.). – *Levende Nat.* 51: 149-152.
1948. Wantsen in hun milieu. – *Natuurh. Maandbl.* 37: 75-76.
1948. Wantsennieuws uit Midden Limburg. – *Natuurh. Maandbl.* 37: 81-82.
1950. Hemiptera-Heteroptera: soorten uit Limburg, nieuw voor de Nederlandse fauna. I. – *Natuurh. Maandbl.* 39: 83-84.
1951. Hemiptera-Homoptera: een Psyllidae uit Zuid-Limburg, nieuw voor de Nederlandse fauna, II. – *Natuurh. Maandbl.* 40: 52-53.
1951. Over duikers en muzikanten onder water. – *Levende Nat.* 54: 115-120 (I), 126-130 (II).
1953. Bemerkungen zur Lebensweise einiger holländischen Wanzen Hemiptera-Heteroptera). – *Tijdschr. Ent.* 96: 169-198.
1956. *Metatropis rufescens* H.S. en enkele opmerkingen over enige Neididae (Hem. Heteroptera). – *Natuurh. Maandbl.* 45: 7-13.
1956. Verdere literatuurgegevens over wantsenlarven (Hem. Heteroptera). – *Ent. Ber., Amst.* 16: 207-214.
1956. Bionomie der Jasside *Fieberiella florii* Stal. – *Publities natuurh. Genoot. Limburg* 9: 57-82.
1956. Voorlopige mededeling over enkele cicaden parasieten (Strepsipt.; Hymenopt.; Dipt.). – *Ent. Ber., Amst.* 16: 160-165.
1957. Beitrag zur Kenntnis der Uferwanzen (Hem., Het., Fam. Saldidae). – *Ent. Ber., Amst.* 17: 245-257.
1958. Einige bemerkenswerte Wanzenfunde aus den Niederlanden (Hem. Heteroptera). – *Natuurh. Maandbl.* 47: 15-21.
1958. Biotaxonomische Einzelheiten über niederländische Wanzen (Hem. Heteroptera). – *Tijdschr. Ent.* 101: 1-46.
1958. COBBEN & W. H. GRAVESTEIN. 95 cicaden, nieuw voor de Nederlandse fauna (Hem. Auchenorrhyncha). – *Ent. Ber., Amst.* 18: 122-124.
1959. Notes on the classification of Saldidae with the description of a new species from Spain. – *Zoöl. Meded. Leiden* 36: 303-316.
1960. Die Uferwanzen Europas (Hemiptera-Heteroptera, Saldidae). In: *Illustrierte Bestimmungstabellen der Wanzen, II Europa* (W. Stichel ed.) 3: 209-263 Berlin.
1960. De eerste vondsten in Nederland van een met *Sedum* en een met *Carex* geassocieerde wants (Heteroptera: Miridae). – *Ent. Ber., Amst.* 20: 195-208.
1960. COBBEN & H. MOLLER PILLOT. The larvae of *Corixidae* and an attempt to key the last larval instar of the Dutch species (Hem. Heteroptera). – *Hydrobiologia* 16: 323-356.
1960. The Heteroptera of the Netherlands Antilles – I. Foreword – Gerridae, Veliidae, Mesoveliidae. – *Stud. Fauna Curaçao* 11: 1-34.
1960. DRAKE, C. J. & COBBEN. The Heteroptera of the Netherlands Antilles – II. Hebridae. – *Stud. Fauna Curaçao* 11: 35-43.
1960. The Heteroptera of the Netherlands Antilles – III. Saldidae. – *Stud. Fauna Curaçao* 11: 44-61.
1960. DRAKE, C. J., & COBBEN. The Heteroptera of the Netherlands Antilles – V. Tingidae. – *Stud. Fauna Curaçao* 11: 67-97.
1961. A new genus and four new species of Saldidae (Heteroptera). – *Ent. Ber., Amst.* 21: 96-107.
1965. The functional morphology of the leptopodoid phallus: a case of rectilinear evolution in Saldidae (Hem. Heteroptera). – *Proc. int. Congr. Ent.* 12: 162-163.
1965. Egg-life and symbiont transmission in a predatory bug, *Mesovelia furcata* Ms & Rey (Heteroptera, Mesoveliidae). – *Proc. int. Congr. Ent.* 12: 166-168.
1965. Das aero-mikropylare System der Homopteren-eier und Evolutionstrends bei Zikadeneiern (Hom. Auchenorrhyncha). – *Zool. Beitr.* 11: 13-69.
1965. A new shore bug from Death Valley, California. – *Pan.-Pac. Ent.* 41: 180-185.
1966. COBBEN & J. T. POLHEMUS. African Saldidae in the Snow Entomological Museum. – *J. Kansas ent. Soc.* 39: 382-396.
1968. Evolutionary trends in Heteroptera. Part I. Eggs, architecture of the shell, gross embryology and eclosion. – *Agric. Res. Rep.* 707: 1-475.
1968. LATTIN, J. D. & COBBEN. The systematic position of *Orthophrys mexicanum* Van Duzee. – *Ent. Ber., Amst.* 28: 130-135.
1968. COBBEN & S. HENSTRA. The eggs of an assassin bug (*Rhinocoris* sp.) from the Ivory Coast. – *JEOL News* 6B: 8-9.
1968. A new species of Leptopodidae from Thailand. – *Pacific Insects* 10: 529-533.
1969. Zur Identität zweier Leptopodidae aus Zyperus. – *Reichenbachia* 12: 55-61.
1969. COBBEN & B. ARNOUD. Anthocoridae van *Viscum*, *Buxus* en *Pinus* in Nederland (with summary). – *Publities natuurh. Genoot. Limburg* 19: 5-16.
1970. Morphology and taxonomy of intertidal dwarfbugs (Heteroptera: Omaniidae, nov. fam.). – *Tijdschr. Ent.* 113: 61-90.
1971. A fossil shore bug from the tertiary amber of Chiapas, Mexico. – *Univ. Calif. Publs Ent.* 63: 49-56.
1975. COBBEN & P. WYGODZINSKY. The Heteroptera of the Netherlands Antilles – IX: Reduviidae (Assassin bugs). – *Stud. Fauna Curaçao* 48: 1-62.
1975. STUSAK, J. M. & COBBEN. The Heteroptera of the Netherlands Antilles – X: Berytinidae (Stilt bugs). – *Stud. Fauna Curaçao* 48: 63-78.
1976. Saldidae [from Saint Helen]. – *Ann. Mus. r. Afr. centr.* [8° Zool.], 215: 345-353.
1978. Een hardnekkige vestiging van de exotische orde Embioptera in Nederland. – *Ent. Ber., Amst.* 38: 9-16.
1978. Evolutionary trends in Heteroptera. Part II. Mouthpart structures and feeding strategies. – *Meded. Landb Hogesch. Wageningen* 78 -5: 1-407.
1978. COBBEN & G. J. ROZEBOOM. Notes on Auchenorrhyncha (Homoptera) from pitfall traps in the Ge-

- rendal Reserve (Southern Part of the Limburg province. – *Publities natuurh. Genoot. Limburg* 28 (1): 3-15.
1979. Opening address, miscellaneous. – *Auchenorrhyncha Newsl.* 1: 1-3, 20-21.
1979. Het verband tussen taxonomie en voedselkeuze bij wantsen (Hemiptera, Heteroptera). – *Danseria* 16: 18-23.
1979. A new Adarrus species from Austria (Cicadellidae, Homoptera – Auchenorrhyncha). – *Ent. Ber. Amst.* 39: 173-174.
1979. On the original feeding habits of the Hemiptera (Insecta): a reply to Merrill Sweet. – *Ann. ent. Soc. Am.* 72: 575-590.
1980. On the old world species of Pentacora, with the description of a new species from Australia (Heteroptera, Saldidae). – *Zoöl. Meded. Leiden* 55: 115-126.
1980. The Saldidae of the Hawaiian archipelago (Hemiptera: Heteroptera). – *Pacific Insects* 22 (1-3): 1-34.
1981. Comments on some cladograms of major groups of Heteroptera. – *Rostris* 33, suppl.: 29-39.
1981. The recognition of grades in Heteroptera and comments on R. Schuh's cladograms. – *Syst. Zool.* 30: 181-191.
1982. A new hebrid species from a cave in Zaire (Hebridae, Heteroptera). – *Revue Zool. afr.* 96: 797-802.
1982. The hebrid fauna of the Ethiopian Kaffa Province, with considerations on species grouping (Hebridae, Heteroptera). – *Tijdschr. Ent.* 125: 1-24.
1982. A replacement name for *Saldula usingeri* Cobben 1980. – *Pacific Insects* 24(3/4): 386.
1983. COBBEN & R. LINNAVUORI. Some new Hebridae from Ivory Coast (Heteroptera, Gerromorpha). *Ann. ent. fenn.* 49: 83-86.
1983. COBBEN & G. J. ROZEBOOM. De cicaden in bodemvallen (Hemiptera, Homoptera, Auchenorrhyncha). – *Natuurh. Maandbl.* 72: 102-110.
1985. Additions to the Eurasian Saldid fauna, with a description of fourteen new species (Heteroptera, Saldidae). – *Tijdschr. Ent.* 128: 215-270.
1986. A most strikingly myrmecomorphic mirid from Africa, with some notes on ant-mimicry and chromosomes in halodapines (Miridae, Heteroptera). – *J. N. Y. ent. Soc.* 94: 194-204.
1986. New shore-bugs from Solomon Islands, Thailand, India and South America (Heteroptera, Saldidae). – *Annls Soc. ent. Fr.* 22: 223-233.
1987. *Aradus signaticornis* in Nederland, met opmerkingen over enkele andere met *Pinus* geassocieerde Hemiptera (Heteroptera: Aradidae; Homoptera: Cercopidae). – *Ent. Ber., Amst.* 47: 33-38.
1987. New African Leptopodomorpha (Heteroptera: Saldidae, Omaniidae, Leptopodidae), with an annotated checklist of Saldidae from Africa. I. New species of the genus *Saldula* (Saldidae). – *Revue Zool. afr.* 100: 399-421.
1987. New African Leptopodomorpha (Heteroptera: Saldidae, Omaniidae, Leptopodidae), with an annotated checklist of Saldidae from Africa. II. New taxa of Saldidae (except the genus *Saldula*), Omaniidae, Leptopodidae and a checklist of African shorebugs. – *Revue Zool. afr.* 101: 3-30.
1987. COBBEN, P. W. F. DE VRIJER & C. F. M. DEN BIEMAN. Taxonomic analysis of ecological and behavioural species differentiation in the Hemiptera. In: *Systematics and evolution: a matter of diversity*. (P. Hovenkamp et al. eds.): 81-95, Utrecht University.
1988. What do we really know about host selection in Auchenorrhyncha? – *Proc. Auchenorrhyncha Meeting* 6: 81-92.

Geaccepteerd 8.ix.1988